

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті висвітлено проблему формування естетичної культури педагогів-художників в педагогічних університетах; розкрито сутність організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва; обґрунтовано її зміст, мету, окреслено структурні й функціональні компоненти, представлено основні напрями її реалізації.

Ключові слова: майбутній учитель образотворчого мистецтва; організаційно-методична система; педагогічний університет

Вступ. В умовах переходу України до ринкових відносин художня освіта як складова системи освіти має бути зорієнтована на задоволення запитів різних галузей науки, техніки, економіки і сфери мистецтва у компетентних, кваліфікованих фахівцях з високим рівнем культури, духовності, соціальної та творчої активності. Одним із завдань вітчизняної педагогічної освіти є якісна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва, в результаті якої має сформуватись нове покоління ініціативних, цілеспрямованих, педагогів високої естетичної культури, здатних до творчого самовиявлення та естетичної самореалізації у художньо-педагогічній діяльності, які усвідомлюватимуть культурну місію своєї професії. Одним із шляхів реалізації поставленого завдання є впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Питання естетичної культури особистості вчителя порушувалися видатними представниками педагогічної думки: П. Блонським, А. Макаренком, В. Сухомлинським, С. Шацьким та ін. У сучасних педагогічних дослідженнях з проблеми естетичної культури вчителя відображені такі її аспекти: формування педагогічної культури майбутнього вчителя в єдності з розвитком різноманітних естетичних якостей (Л. Коваль, Л. Нечепоренко, Г. Падалка, О. Рудницька, Т. Скорик, Ю. Юцевич); розвиток естетичної культури майбутнього педагога в контексті гуманізації і гуманітаризації навчання у вищому навчальному закладі (Г. Балл, Є. Бондаревська, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мельничук, В. Мовчан, Г. Молчанова, Т. Равчина, Є. Шиянов). Аналіз наукових праць дозволяє зробити висновок про накопичення певного досвіду обґрунтування проблеми формування естетичної культури вчителя, але також вказує на її недостатню розробленість. Зокрема невирішеним залишається питання щодо формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності та структури організаційно-мето-

дичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах.

Обґрунтування сутності і структури організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах можливе з позиції системного підходу, "конкретно виявленого діалектичного методу в тих гносеологічних ситуаціях, коли предметом пізнання є системні об'єкти" (Каган М., 1991, с.17), в основі якого лежить поняття "система" (від лат. Systema – установлювати, організовувати) як сукупність елементів, які знаходяться одні з одним у зв'язку, які утворюють певну цілісність і єдність (Панчешникова Л., 1973, с. 71-80).

Організаційно-методична система формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, на нашу думку, є упорядкованою сукупністю взаємопов'язаних та взаємозалежних елементів, що складають цілісне утворення, яке має інтегральні властивості та підпорядковується меті формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Першою складовою організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва є цільова підструктура, яка узгоджується з ціле-мотиваційним функціональним компонентом. Ця підструктура охоплює *соціальне замовлення* на педагога-художника з сформованою естетичною культурою, *мету та завдання* утворення й принципи функціонування організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Метою організаційно-методичної системи є формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, що конкретизується у завданнях: формування потреб і стійких мотивів до розвитку власної естетичної культури й естетичної культури учнів; розширення та систематизація естетико-мистецького тезаурусу з метою розвитку інтелектуальної сфери студентів; розвиток компонентів естетичної культури в естетично

зорієнтованій художньо-педагогічній діяльності на основі впровадження технології формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва; формування у студентів потреби в естетичному саморозвитку та самоосвіті у навчальній та поза навчальній художньо-педагогічній діяльності.

Організаційно-методична система формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах ґрунтується на засадах методологічних підходів: *аксіологічного*, який забезпечує формування у педагогів-художників системи цінностей, які виступають для них стійкими орієнтирами та співвідносяться з їх життєвою позицією, задають загальну спрямованість інтересам і прагненням студентів, мотиваційну програму майбутньої художньо-педагогічної діяльності; *культурологічного*, який зумовлює культуровідповідність художньо-педагогічної освіти, надає можливість сходження студента від його індивідуального естетичного досвіду до духовно-практичного досвіду людства, тобто суб'єкта культури, здатного до естетичного самовизначення і самореалізації; *діяльнісний* передбачає залучення студентів до різноманітних форм естетично-педагогічної та художньо-естетичної діяльності з метою формування в них здатності естетично сприймати та перетворювати оточуючу дійсність та художньо-професійну діяльність за законами краси; *інтеграційний* змінює акценти з побудови освітнього процесу з предметноцентризму до його поліцентричності, долає роздрібненість, хаотичність, фрагментарність професійних знань, диференційованих за різними навчальними дисциплінами; *компетентнісний* забезпечує спрямованість освітнього процесу на формування естетично-професійної компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, зміну акцентів з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування у студентів здатності використовувати набутий естетичний досвід у самостійній практичній естетико-педагогічній та художньо-естетичній діяльності.

Організаційно-педагогічна система функціонує на основі методологічних, психологічних, художньо-педагогічних та методичних принципів.

Методологічні принципи (гуманізації, естетизації, естетичної цілісності освітнього простору, естетичного діалогу, особистої естетичної значущості та активності, особистої актуальності в процесі естетичного переживання, емоційної насиченості навчально-виховного процесу, екологізації) є об'єктивною, фундаментальною основою успішного функціонування організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Практичне застосування цих принципів робить систему керованою та сприяє ефективності формування їхньої естетичної культури.

Психологічні принципи дозволяють побачити внутрішні, приховані рушійні сили формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва, виявляють причинно-наслідкові зв'язки формування компонентів естетичної культури студентів як "здатності бачити світ через духовне освоєння в уявлюваних образах почуттєвої свідомості" (Крилова Н., 1990, с. 6), що здійснюються через інтеріоризацію, єдність свідомості і діяльності та естетичної активності.

Принцип інтеріоризації (від лат. Interior – внутрішній) представляє собою перехід, який призводить перетворення зовнішних процесів, що втілюються в свідомості; при цьому вони піддаються специфічній трансформації – узагальнюються, вербалізуються, скорочуються і головне – розвиваються (Піаже Ж., 1969, с. 241). Успішність цього руху забезпечується шляхом поетапного переходу зовнішньої діяльності студентів у внутрішній план, де засвоєні цінності культури і мистецтва трансформуються у майбутніх учителів образотворчого мистецтва в власний внутрішній світ художньо-естетичних цінностей і проявляються в їхній естетичній, художньо-творчій діяльності та спілкуванні.

Принцип єдності свідомості і діяльності (за С. Рубінштейном) означає, що свідомість і діяльність не протилежні один одному, а складають єдність. Свідомість утворює внутрішній план діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, проявляється і формується у процесі здійснення ними різних видів художньо-естетичної діяльності як прагнення досягти високих естетичних результатів, у яких водночас втілюються їх уявлення про досконале, прекрасне, естетичне.

Принцип естетичної активності передбачає, що майбутній вчитель образотворчого мистецтва є активним суб'єктом художньо-естетичного перетворення світу. При цьому студенти займають роль не виконавця, а виступають ініціаторами й активними учасниками. Алгоритмом естетичної активності є "внутрішнє (суб'єкт) впливає через зовнішнє і цим саме себе змінює" (Леонтьєв О., 1975, с. 200), що зумовлює естетичний саморух та самовдосконалення у художньо-педагогічній діяльності.

Художньо-педагогічні принципи пов'язані із специфікою художньо-професійної діяльності учителів образотворчого мистецтва та становлять: єдність художнього і технічного, емоційного та раціонального, свідомого та інтуїтивного у процесі опанування цінностей культури і образотворчого мистецтва; урахування безпосередніх емоційно-естетичних вражень, які виникають у процесі сприйняття конкретно-чуттєвого змісту художнього образу; неповторність, своєрідність естетичного досвіду художньо-педагогічного спілкування кожного студента; поєднання усвідомлення естетичних вражень студентів від образотворчого мистецтва і доцільність шляхів їх застосування в художньо-

педагогічній діяльності; діалогічна взаємодія викладача та студентів у процесі художньо-педагогічного спілкування.

Методичні принципи – основні положення, що стосуються методичних засад формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах. Головними принципами, на нашу думку, є: естетична спрямованість змісту усіх компонентів організаційно-методичної системи; забезпечення естетико-комунікативної взаємодії на всіх етапах художньо-педагогічної підготовки студентів; встановлення між-та мета-предметних естетико-культурологічних зв'язків у викладанні навчальних дисциплін; зв'язок між навчальною, позанавчальною та самостійною діяльністю студентів у педагогічних університетах.

Другою складовою організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є змістова підструктура, яка охоплює зміст напрямів художньо-педагогічної підготовки та діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі якої формується їхня естетична культура, що узгоджується із змістовно-проектувальним функціональним компонентом. Змістова підструктура охоплює аудиторну та позааудиторну роботу і напрями діяльності (теоретичну, практичну, самостійну і позанавчальну) та передбачає поступове ускладнення естетико-педагогічних цілей і завдань діяльності, поглиблення змісту, збільшення обсягу засвоєного навчального матеріалу, зростання самостійності і творчої активності студентів під час опанування необхідних знань, умінь та навичок, завдяки чому досягається певна на ступні педагогічних впливів, стійкість та міцність сформованих особистісних утворень.

Зміст формування естетичної культури є багатоаспектним і характеризується інтеграційними зв'язками та міждисциплінарністю, що передбачає включення естетичного компонента до дисциплін суспільно-гуманітарного, психолого-педагогічного та фахового циклів та спеціальних курсів з метою формування у майбутніх учителів образотворчого мистецтва естетично-ціннісного ставлення до процесу учіння з подальшою ретрансляцією естетичних цінностей у художньо-педагогічній діяльності, набуття цілісного гуманітарного знання як основи їхньої естетично-професійної компетентності; формування потреби до естетико-творчого самовираження, самоствердження, самовдосконалення, використання своїх естетичних і творчих здібностей.

Структура навчального матеріалу і логіка пізнавального процесу забезпечує естетизацію творчого потенціалу майбутніх учителів образотворчого мистецтва, збагачення культуросемності особистісних якостей, формування естетичного ставлення до явищ дійсності і творів мистецтва.

Логічна структура естетично-навчальної інформації, мотивоване її засвоєння сприяє внутрішньому сприйняттю, змістовому розумінню, що призводить до формування творчого мислення, високого рівня професійного осмислення майбутньої естетично-педагогічної діяльності.

Зміст організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва забезпечує психолого-педагогічну, загальнокультурну, художньо-професійну основу для формування в них особистісних та професійних якостей; реалізує системність, наступність, інтеграцію у художньо-професійній підготовці студентів; сприяє виявленню в них естетико-художнього, педагогічного потенціалу та розвитку педагогічних, естетичних, художніх, творчих здібностей; передбачає поетапний вплив на формування усіх складових естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва; уможливорює формування в них художньо-образного мислення, естетичного й художнього сприйняття, естетичного та художнього смаку, емоційно-естетичного ставлення до навколишнього середовища і художньо-професійної діяльності.

Оскільки зміст завжди передбачає наявність форм його втілення, то важливим компонентом організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є організаційна підструктура, яка узгоджується з організаційно-діяльнісним функціональним компонентом.

Формами навчальної та позанавчальної діяльності з формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є: колективні, групові та індивідуальні; традиційні (лекції, практичні, семінарські, спецкурс, спецпрактикум, самостійна робота, педагогічні і пленерна практики тощо); нетрадиційні, серед яких виокремлюємо колективні та індивідуальні естетико-педагогічні завдання, тренінги, творчі вправи-клаузури, індивідуальні художньо-естетичні завдання, творчі естетико-педагогічні майстерні тощо; форми позанавчальної естетико-педагогічної діяльності (виставково-експозиційна робота, естетизація університетського середовища, позанавчальна художньо-естетична діяльність).

Застосування різних форм естетико-педагогічної діяльності студентів забезпечується відповідними методами: *традиційними* (вербальні, демонстраційно-образні, інтерпретаційно-педагогічні, імпровізаційні-художні, наочні, проблемні, евристично-пошукові та ін.); *інтерактивними* (творчі естетико-педагогічні проекти, творчі естетико-педагогічні завдання, моделювання проблемних конкретних естетико-педагогічних ситуацій, ситуативно-рольові ігри, дискусії, дебати, відкриті форуми, метод “Круглий стіл”, “Коло ідей”, “Ажурна пилка”, “Мозковий

штурм” тощо); *художньо-педагогічними* (метод активізації художньо-естетичної діяльності (В. Давидов, А. Мелік-Пашаєв, Б. Неменського); метод емоційного заряду (О. Щолокова); метод активізації художньої діяльності (Г. Падалка); метод емоційної (Е. Абдуллін) або художньо-педагогічної (Л. Предтеченська) драматургії; метод імпровізації (Б. Асаф’єв); педагогічна інтерпретація та художньо-педагогічний аналіз творів мистецтва (О. Отич); метод художньої інтеграції (С. Коновець, М. Лещенко, Л. Масол, Б. Юсов); метод мистецьких проєктів (Л. Масол, Н. Миропольська, О. Отич, О. Щолокова, О. Шевнюк) та *художньо-естетичними* (метод інсталяції, перформанс, творчі вправи-клаузури (Г. Гребенюк); метод естетичних асоціацій; метод художньо-естетичних тренажерів (С. Лобинцева).

Четвертою складовою організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва є педагогічні умови, які відображають сукупність можливостей освітнього, матеріально-просторового середовища, впливають на особистісний та процесуальний аспекти даної системи й забезпечують успішне її функціонування та навчально-методичне забезпечення процесу художньо-педагогічної підготовки студентів, яка узгоджується з корегуально-регулятивним функціональним компонентом. Головними педагогічними умовами формування естетичної культури вчителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах є впровадження технології формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва; спрямування навчально-виховного процесу у педагогічних університетах на набуття студентами естетичного досвіду з метою подальшої трансляції у професійній художньо-педагогічній діяльності; створення естетичного середовища у педагогічному університеті; формування потреби у майбутніх учителів образотворчого мистецтва до естетичної самоосвіти.

Література

Каган М. О системном подходе к системному подходу // Системный подход и гуманитарное знание: Избр. статьи. / М. Каган. – Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1991. – 384 с.

Панчешникова Л. О системном подходе в методических исследованиях / Л. Панчешникова // Сов. педагогика. – 1973. – № 4. – С. 71-80.

Крылова Н. Эстетический потенциал культуры / М. Крылова. – М.: Прометей, 1990. – С. 6.

Пиаже Ж. Избранные психологические труды / Ж. Пиаже. – М.: Просвещение, 1969. – 435 с.

Леонтьев А. Деятельность. Сознание. Личность / Алексей Николаевич Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.

Рубинштейн С. Основы общей психологии: [учеб.пособ. для студ. вузов, обучающихся по направлению и спец. психологии / Сергей Леонидович Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2005. – 705, [7] с. – (Мастера психологии).

Крім того, ефективність функціонування організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва залежить від навчально-методичного забезпечення процесу їхньої художньо-педагогічної підготовки, що дозволяє підвищити інформаційну насиченість навчального матеріалу, забезпечити ілюстративність і наочність, розширити можливості для самостійної пізнавальної діяльності студентів і активізувати їхнє мислення. З цією метою було розроблено навчально-методичний комплекс, що охоплює: методичні рекомендації з “Виконання дипломної роботи з теорії та методики образотворчого мистецтва”, словник “Мистецьких термінів”; навчально-методичний комплекс забезпечення викладання фахових дисциплін “Естетична культура майбутніх учителів образотворчого мистецтва”, “Естетичні аспекти біонічного формотворення”, “Естетичні параметри колористичного формотворення”, “Естетична трансформація поверхні”, що складається з навчальних планів та програм з художньо-педагогічних курсів; матеріали з тестовими контрольними завданнями, художні, творчі вправи-клаузури, словник мистецьких термінів тощо.

Висновки. Таким чином, очікуваний результат впровадження організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва – естетично розвинена особистість педагога-художника, який має бути наділений сформованою емоційно-естетичною сприйнятливістю, естетично-професійною компетентністю, здатний до творчого самовираження та самореалізації у професійно-педагогічній діяльності.

Перспективою подальших пошуків у напрямі представленого дослідження є обґрунтування етапів упровадження організаційно-методичної системи формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва у навчальний процес педагогічних університетів.

References

Kagan M. O sistemnom podhode k sistemnomu podhodu // Sistemnyj podhod i gumaniatarnoe znanie: Izbr. stat'i. / M. Kagan. – L.: Izd-vo Leningradskogo un-ta, 1991. – 384 s.

Kagan M. About the systemic approach to the systematic approach // System approach and knowledge gumaniatarnoe: Fav. article. / Kagan. – Leningrad: Publishing House of Leningrad State University, 1991. – 384.

Pancheshnikova L. O sistemnom podhode v metodicheskikh issledovaniyah / L. Pancheshnikova // Sov. pedagogika. – 1973. – № 4. – S. 71-80.

Pancheshnikova L. On the systematic approach in teaching research / L. Pancheshnikova // Sov. pedagogy. – 1973. – № 4. – S. 71-80.

Krylova N. Jesteticheskij potencial kul'tury / M. Krylova. – M.: Prometej, 1990. – S.6.

Krylova N. Aesthetic potential of culture / Krylov. – M.: Prometheus, 1990. – С. 6.

Piazhe Zh. Izbrannye psihologicheskie trudy / Zh. Piazhe. – M.: Prosveshhenie, 1969. – 435 s.

Piaget J. Selected Psychological Works / Piaget. – M.: Education, 1969. – 435 p.

Leont'ev A. Dejatel'nost'. Soznanie. Lichnost' / Aleksej Nikolaevich Leont'ev. – M.: Politizdat, 1975. – 304 s.

Leontiev A. Activity. Consciousness. Personality / Alexei Leontiev. – M. Politizdat, 1975. – 304.

Rubinshtejn S. Osnovy obshhej psihologii: [ucheb. posob. dljastud. vuzov, obuchajushhihsja po napravleniju i spec. psihologii / Sergej Leonidovich Rubinshtejn. – SPb.: Piter, 2005. – 705, [7] s. – (Masterapsihologii).

Rubinstein C. Foundations of general psychology [Textbook. benefits. forstud. University students in the direction and specials. Psychology / Sergey Leonidovich Rubinstein. – St. Petersburg.: Peter, 2005. – 705, [7] p. – (Master of Psychology).

Галина Сотская

ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТАХ

В статье освещена проблема формирования эстетической культуры педагогов-художников в педагогических университетах; раскрыта сущность организационно-методической системы формирования эстетической культуры будущих учителей изобразительного искусства; обоснованно ее содержание, цели, обозначены структурные и функциональные компоненты, представлены основные направления ее реализации.

Ключевые слова: будущий учитель изобразительного искусства; организационно-методическая система; педагогический университет.

Galyna Sotska

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL SYSTEM OF FORMATION OF AESTHETIC CULTURE OF THE FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS IN PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The article deals with the problem of the formation of aesthetic culture artists future teachers in pedagogical universities. The essence of organizational and technical system of formation of aesthetic culture of the future teachers of the fine arts, which is an ordered set of interrelated and interdependent elements that constitute the holistic education that has integrated features and is subject to contributing to the establishment of aesthetic culture of the future teachers of the fine arts. Author determined there are structural and functional components, such as: goal, objectives, approaches (axiological, cultural, activity, integration, competence) and principles (methodological, psychological, artistic, educational, methodical) of its operation, corresponding motivational functional components; content of the educational process (content- projecting functional component that includes artistic and pedagogical training (theoretical, practical, independent) and activities (aesthetic, educational, artistic, educational, artistic, aesthetic, aesthetic and ecological, Extracurricular, artistic and aesthetic); organizational forms and methods of implementation (traditional and non-traditional, interactive, artistic, educational, artistic and aesthetic (organizational function and activity component), teaching conditions and teaching support, which leads to the effective functioning of the system (correction – functional regulatory component), teaching result, ie the level of formation of aesthetic culture of students achieved as a result of organizational and technical system (control and effective functional component).

Keywords: organizational and methodical system; future teacher of fine arts; pedagogical university.

Рецензенти:

Солдатенко М.М. – д. пед. н., проф.

Коновець С.В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2014

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕКСТОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ

У статті на основі аналізу науково-методичної літератури розглядаються дидактичні аспекти організації текстотворчої діяльності студентів-філологів. Обґрунтовано систему прийомів, а також подано зразки вправ і завдань для оптимізації текстотворчої діяльності студентів філологічних спеціальностей під час вивчення морфології.

Ключові слова: морфологія; прийоми навчання; принципи навчання; оптимізація текстотворчої діяльності студентів; текст; текстотворча діяльність; текстоцентризм.

Вступ. В останні роки проблемі текстотворчої діяльності студентів різних спеціальностей приділяється особлива увага у лінгводидактиці вищої школи. Теоретико-методичним підґрунтям досліджуваної проблеми є праці З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, Н. Дикої, С. Карамана, О. Караман, О. Копусь, О. Любашенко, Л. Мацько, М. Пентиліук, М. Плющ, Т. Симоненко, Г. Шелехової та інших, в яких обґрунтовано лінгводидактичні засади формування граматичної компетентності студентів філологічних спеціальностей, запропоновано типологію вправ на текстовій основі, ефективні форми й методи організації роботи над текстами різних стилів і типів мовлення.

Аналіз спеціальної літератури дав змогу розглянути проблему організації текстотворчої діяльності студентів-філологів під час вивчення морфології на основі сучасних лінгводидактичних підходів (особистісно зорієнтованого, компетентнісного, комунікативного, системного, проблемного, текстоцентричного, синергетичного) та спеціальних методичних принципів (професійного спрямування, моделювання, проектування, ситуативності, науковості та інші).

Спостереження за навчальним процесом у вищому педагогічному навчальному закладі переконують, що на лекційних та практичних заняттях під час вивчення студентами-філологами морфології недостатньо уваги приділяється вивченню мовних одиниць на основі аналізу тексту в єдності змісту і форми.

Метою статті є обґрунтування системи вправ і завдань для оптимізації текстотворчої діяльності студентів філологічних спеціальностей під час вивчення морфології.

Обґрунтування системи вправ і завдань. Використання текстів як дидактичного матеріалу на лекційних та практичних заняттях під час вивчення морфології сприймаються студентами з більшою цікавістю, ніж під час розбору окремих слів, словосполучень речень, складної синтаксичної конструкції. Аналіз тексту в єдності змісту й форми, а також перехід від розгляду зразка до побудови

власних висловлень дає змогу на кожному занятті удосконалювати вміння слухати й читати, говорити й писати, тобто осмислено сприймати усне й писемне мовлення та продукувати власні зв'язні висловлення.

Результати експерименту дані переконали, що в групах, де вивчення мовних одиниць і правил провадилося на основі аналізу тексту в єдності змісту й форми через розроблену нами систему вправ і завдань, студенти значно швидше просувалися у своєму мовному розвитку, пізнавальна активність їх була досить високою, а діяльність більш продуктивною і творчою.

Пропонованою системою вправ передбачалося: читання, усвідомлення, спілкування, спостереження, як-от:

- Проведіть спостереження за мовленням однокурсників, запишіть приклади "суржику" та неправильного вживання відповідних граматичних форм. Доберіть нормативні варіанти.
- Перегляньте рекламні видання, які друкуються у вашому місті, регіоні. Знайдіть порушення мовних норм у рекламних оголошеннях. З'ясуйте причини помилок і підготуйте презентацію на практичне заняття з порадами щодо уникнення прикрих неточностей.
- Прочитайте текст. З'ясуйте, які граматичні категорії спільні для всіх слов'янських мов? Про що це свідчить? Поясніть розділові знаки у другому абзаці. Виконайте морфемний розбір слова *сільськогосподарські*. Обґрунтуйте написання складних слів. Поясніть постановку тире в другому абзаці.

Місце української мови серед інших слов'янських мов. Українська мова належить до групи слов'янських мов. Усі слов'янські мови об'єднуються в такі підгрупи: східнослов'янську – мови українська, білоруська, російська; західнослов'янську – мови польська, чеська, словацька, верхньолужицька, нижньолужицька і мертва тепер полабська; південнослов'янську – мови болгарська, македонська, сербсько-хорватська і словенська. Слов'янські мови становлять одну з груп індоєвропейської сім'ї мов.